

1. COSTUL DE PRODUCȚIE. FUNDAMENTELE OFERTEI

- 1.1 Conținutul și mecanismul de formare a costului de producție
- 1.2 Mărimea și tipologia costurilor
- 1.3 Problema minimizării costurilor. Raportul cost-profit. Pragul de rentabilitate
- 1.4 Comportamentul întreprinzătorului și reducerea costului

1.1. Conținutul și mecanismul de formare a costului de producție

Expresia valorică a consumului de factori

În procesul de combinare și utilizare a factorilor de producție, aceștia se consumă.

Expresia valorică a consumului de factori de producție pentru obținerea de bunuri și servicii necesare pieței formează costul producției, care se regăsește în prețul de vânzare al rezultatelor obținute.

Fiecare factor de producție are o formă specifică de a se consuma în cadrul procesului de producție, participând diferit la formarea costului producției respective.

Astfel, consumul factorului muncă, care constă în utilizarea potențialului de muncă al lucrătorilor, se regăsește în costul de producție prin salarii plătite de către întreprinzător.

Consumul capitalului fix se realizează în mai multe acte de producție, în decursul unei anumite perioade de timp, regăsindu-se în costul producției prin amortizare.

Consumul capitalului circulant are loc într-un singur act de producție și se regăsește în costul de producție prin valoarea sa integrală.

Consumul factorului natural (pământul) se regăsește în costul producției prin suma de bani plătită de întreprinzător pentru dobândirea și folosirea lui (chirie, arendă).

Costul de producție

Costul de producție reprezintă, deci, totalitatea cheltuielilor, corespunzătoare consumului de factori de producție, pe care agenții economici le efectuează pentru producerea și vânzarea de bunuri materiale sau prestarea de servicii. Din această succintă definiție rezultă următoarele: a) costul de producție este forma bănească de exprimare a consumului de factori material și uman, atât în producerea de bunuri materiale, cât și în domeniul serviciilor; b) costul de producție include în sine tot ceea ce înseamnă cheltuială (consum de factori) suportată de către producători, atât pentru producerea propriu-zisă de bunuri, cât și pentru desfacerea lor; c) exprimarea bănească a cheltuielilor, independent de mărimea și importanța lor, permite aducerea la un numitor comun a consumurilor de factori de producție diferiți și, pe această bază, devin posibile măsurarea și compararea lor.

În contextul contemporan al mișcării de idei, cunoștințele privind costul de producție se îmbogățesc continuu.

Abordări contemporane ale problematicii costului de producție

În primul rând, se manifestă *tendința de evidențiere distinctă a mai multor feluri de cost*, ca părți componente ale cheltuielilor de producție, fapt ce oglindește actualitatea calculului economic chiar pe domenii relativ restrânse ale activității. Astfel, tot mai frecvent se folosesc și se calculează: costul informației, costul salarial, costul timpului, costul ecologic, costul științei, costul instruirii și al producerii de idei etc.

În al doilea rând, costul de producție se analizează și se urmărește în contextul dinamic al interdependențelor dintre ramuri, subramuri, dintre agenți economici, încât ceea ce într-un loc constituie preț de vânzare al produselor respective, în altul el reprezintă costul factorilor achiziționați. Ca urmare, schimbările de prețuri se pot transmite în lanț, ca efect propagat, în costuri.

În al treilea rând, teoria actuală a costului de producție ia în considerare rolul relațiilor economice dintre țări, relații care apropie întreprinderile în ceea ce privește gradul înzestrării lor cu factori.

În al patrulea rând, costul este abordat și tratat nu numai ca expresie a consumului de factori pentru a produce ceva, ci și ca șansă sacrificată, ca un cost al renunțării la producerea sau alegerea a altceva. Acest cost este denumit *costul de oportunitate sau costul alegerii din mai multe variante posibile*. Într-o asemenea viziune, se consideră drept cost real al oricărei acțiuni, costul șansei alternative care trebuie sacrificată în vederea întreprinderii acțiunii respective.

Cunoașterea conținutului costului de producție necesită luarea în considerare și a relației dintre acesta și prețul de vânzare, relație ca de la parte la întreg. Aceasta în sensul că, întotdeauna, costul de producție (C) desemnează numai o parte a prețului de vânzare (P_v) și anume numai ceea ce înseamnă cheltuială suportată de către producătorii de bunuri materiale sau servicii. Excedentul prețului de vânzare peste costul de producție reprezintă profit (A) sau beneficiu. Astfel, pentru fiecare unitate de produs sunt valabile egalitățile: $P_v = C_u + p_{r_u}$ și $C_u = P_v - p_{r_u}$. În condițiile unei anumite marje de profit prestabilită, mărimea costului exercită presiune asupra prețului.

Costul de producție constituie un *indicator economic cu o largă sferă de utilizare*; calcularea lui are loc la nivelul tuturor întreprinderilor sau firmelor producătoare de bunuri materiale, precum și în cele care prestează servicii. Autonomia economică și financiară a agenților economici impune și o activitate riguroasă de măsurare și cunoaștere a costurilor.

Totodată, costul de producție este un indicator economic cu o mare forță de oglindire a calității activității. Costul servește drept *criteriu de fundamentare a opțiunilor și deciziilor fiecărui producător*; în cazul în care efectele sau rezultatele diferitelor variante de proiect sunt identice, criteriul de alegere al variantei optime îl reprezintă nivelul mai scăzut al costului.

1.2. Mărimea și tipologia costurilor

Analizele microeconomice se bazează și pe luarea în considerare a diferențelor dintre costul explicit, costul implicit și costul contabil.

Cost explicit și
cost implicit

Costul explicit constă din acele cheltuieli necesare făcute cu procurarea factorilor de producție din afara întreprinderii și pe care aceasta le efectuează pentru fiecare ciclu de producție.

Costul implicit – acele cheltuieli inerente producției care nu presupun plăți către terți, ele făcându-se pe seama resurselor proprii ale unității în cauză (amortizarea, plata muncii proprietarului și a întreprinzătorului, dobânda cuvenită capitalului propriu), și care reprezintă, în fapt, componente ale profitului normal.

Costul producției însumează atât costul explicit, cât și pe cel implicit.

Costul contabil cuprinde costul explicit și amortizarea, aceasta din urmă făcând parte din costul implicit.

Schematic, componentele structurale ale costului de producție se prezintă astfel:

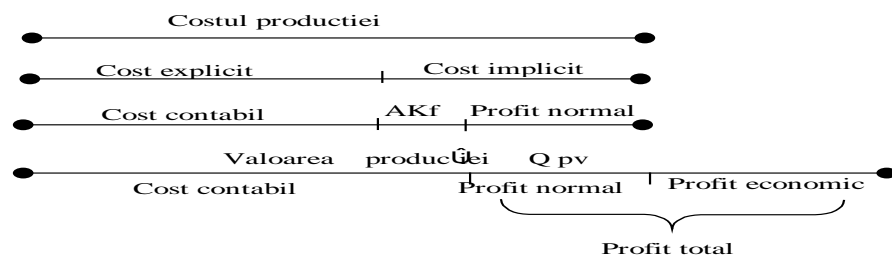

Fig. 1 Componentele structurale ale costului e producție

Abordarea globală a costurilor permite evidențierea conținutului lor economic. În raport de scopul analizei economice la nivel de firmă, sunt necesare abordări specifice, pe categorii de costuri. În practica economică se utilizează pentru analiză următoarea tipologie a costurilor:

În funcție de procesul tehnologic, elementele de cost se grupează în:

- costuri de bază sau tehnologice* (materiile prime, salariile personalului productiv, amortizarea, combustibilul, energia, apa tehnologică);
- costuri de regie, de organizare și de conducere* (salariile personalului de conducere și de administrație, cheltuielile generale de birou etc).

După gradul de omogenitate, respectiv de complexitate a diferitelor componente:

- costuri simple* care pot fi urmărite pe elementele primare (materii prime, salarii plătite pentru un anumit produs sau proces tehnologic);
- costuri complexe*, care grupează mai multe costuri simple, fără ca acestea să devină operaționale (reparații capitale).

În funcție de purtătorul de cost, respectiv de posibilitățile de repartizare și includere a lor pe unitatea de produs:

- costuri directe*, care sunt identificabile și măsurate în momentul efectuării lor pe fiecare produs;
- costuri indirecte*, ocazionate de fabricarea întregii producții; ele sunt

colectate pe locurile de efectuare și, apoi, sunt repartizate cu ajutorul unor chei asupra produselor la sfârșitul perioadei de gestiune.

În funcție de momentul consumului factorilor și de cel al efectuării cheltuielilor:

- a. *costuri curente*, aferente perioadei în care are loc producerea și desfacerea bunului;
- b. *costuri preliminate*, care se efectuează în viitor, dar acestea se prelinină asupra producției curente (concediile de odihnă);
- c. *costuri anticipate*, care nu aparțin perioadei în care se fac cheltuielile (abonamentele pentru anul 1998, de pildă, plătite în 1997).

După natura activității economice desfășurate, după conținutul ei economic:

- a. *costuri productive*, ocazionate de procesele raționale de producție;
- b. *costuri neproductive*, cheltuieli rezultate din neajunsurile în gestionarea factorilor de producție (penalități, amenzi etc).

În funcție de locul care le generează (pe articole de calculație), structura costului se prezintă astfel:

- a) materii prime și materiale de bază
- b) salarii directe
- I. CHELTUIELI DIRECTE (a + b)
- c) cheltuieli de întreținere și funcționare a utilajului
- d) cheltuieli generale de secție
- II. COST DE SECTIE (I + c + d)
- e) cheltuieli generale ale întreprinderii
- III. COST DE INTREPRINDERE (II + e)
- f) cheltuieli de desfacere
- IV COST COMPLET COMERCIAL (III + f)

Gruparea care reprezintă interes deosebit pentru întreprinzător, pentru fundamentarea ofertei pe termen scurt, este cea care împarte costurile în: global, mediu și marginal.

A. COSTUL GLOBAL cuprinde ansamblul costurilor corespunzătoare unui volum de producție dat. În cadrul acestuia, în mod tradițional, se disting, ca elemente structurale, costurile: fix, variabil, total.

Costurile globale

Costul fix (CF) desemnează acele cheltuieli care, privite în totalitatea lor, sunt independente de volumul producției (chirii, asigurări, dobânzi, amortizarea capitalului fix, cheltuieli de întreținere, salariile personalului administrativ etc).

Costul variabil (CV) reprezintă acele cheltuieli care, privite în totalitatea lor, sunt variabile, în funcție de cantitatea de produse obținute. Costul variabil este

o funcție crescătoare de volumul producției: $CV=f(Q)$. Unele cheltuieli variabile se schimbă strict proporțional odată cu producția (cheltuielile cu materiile prime, cu salariile directe etc). Alte cheltuieli variabile nu se modifică strict proporțional cu modificarea producției.

Costul total (CT) reprezintă suma costurilor fixe și variabile. Deci, $CT=CF+CV$. Modificarea costului total este determinată numai de schimbările costului variabil.

Costul total include atât cheltuielile de fabricație propriu-zise, cât și cheltuielile de comercializare a producției, acestea din urmă fiind la rândul lor fixe și variabile.

Costul marginal

B. **COSTUL MARGINAL** (C_m) reprezintă sporul de cost necesar pentru obținerea unei unități suplimentare de produs; el măsoară, deci, variația costului total pentru o variație infinit de mică a cantității de produse. Costul marginal se determină raportând creșterea costului total la creșterea producției.

$$C_m = \frac{\Delta C_T}{\Delta Q} = \frac{C_{T1} - C_{T0}}{Q_1 - Q_0}$$

$$\text{Pentru } \Delta Q = 1 \Rightarrow C_m = \Delta CT$$

$$\text{Pentru } dQ \rightarrow 0 \Rightarrow C_m = \frac{dCT}{dQ} = f'(Q), \text{ adică derivata de ordinul I a funcției}$$

de cost în raport de volumul producției.

Cum $CT=CF+CV$, în care

$$CV=f(Q), \Rightarrow C_m = \frac{\partial CF}{\partial Q} + \frac{\partial f(Q)}{\partial Q} = 0 + f'(Q) = f'(Q)$$

Costul marginal are o mare importanță în luarea deciziilor privind mărirea ofertei de bunuri; maximizarea profitului presupune ca realizarea fiecărei unități suplimentare de producție să necesite un spor de cost cât mai mic. În caz contrar, are loc creșterea costului marginal, adică a sporului de cost pe care-l reclamă sporirea producției și se diminuează eficiența. Venitul suplimentar ce se poate obține prin vânzarea sporului de producție respectiv trebuie să fie mai mare decât costul suplimentar.

C. **COSTUL MEDIU (UNITAR)** reprezintă costul pe unitatea de produs sau pe unitatea de efect util. Costul mediu poate fi, de asemenea, fix, variabil, total:

Costurile medii sau unitare

$$CFM = \frac{CF}{Q}; CVM = \frac{CV}{Q}; CTM = \frac{CT}{Q}.$$

Costurile medii (fix, variabil, total) se calculează prin raportarea costurilor globale respective la cantitatea de bunuri produse. Mărimea costului pentru întreaga producție (CT), dintr-un domeniu sau altul, este în dependență de cantitatea de produse obținute (Q) și de costul unitar sau mediu (CM). Deci, $CT=f(Q,CM)$. Funcția de cost leagă costul de producție de cantitățile produse în condiții optimale.

Mărima costului mediu sau pe unitatea de produs variază în timp și spațiu, astfel: a) de la un produs la altul, în funcție de specificul fiecăruia, de factori consumați; b) în cazul unuia și aceluiași bun, de la un producător la altul; c) la unul și același producător de la o perioadă la alta, în dependență de modificările în dotarea tehnică, în nivelul de calificare a lucrătorilor, în organizare și conducere etc.

De asemenea, tipurile de costuri menționate au un comportament diferit în funcție de mărimea volumului producției. Astfel, în cazul creșterii volumului producției se pot înregistra următoarele evoluții: a) costul fix global rămâne constant, în timp ce costul fix mediu se micșorează; b) costul global variabil crește, în timp ce costul mediu variabil se poate reduce; c) costul global total se mărește, iar costul mediu total se poate micșora.

Comportamentul diferitelor tipuri de costuri, în funcție de cantitatea de produse, poate fi sugerat într-o formă mai expresivă prin prezentarea grafică a evoluției lor.

Pentru aceasta vom lua un exemplu: în vederea folosirii unei cantități crescânde dintr-un produs oarecare, un producător va trebui să suporte următoarele costuri:

Cantitatea de produse (q)	Costul fix global (CF)	Costul variabil global (CV)	Cost total global (CT)	Cost mediu fix (CF)/q	Cost mediu variabil (CV)/q	Cost mediu total (CT)/q	Cost marginal (Cm)
1	400	160	560	400	160	560	-
2	400	280	680	200	140	340	120
3	400	360	760	133	120	253	80
4	400	560	960	100	140	240	200
5	400	800	1200	80	160	240	240
6	400	1200	1600	66	200	266	400

a. Comportamentul costurilor globale. În condițiile măririi volumului producției, costul fix (CF) apare ca o dreaptă paralelă la axa cantităților, rămânând, deci, neschimbat, în timp ce costul variabil global și costul global total înregistrează creșteri.

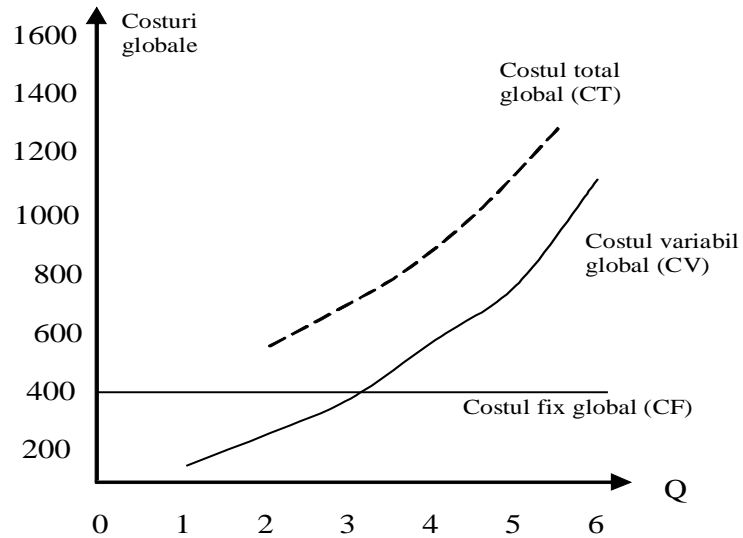

Fig. 2. Evoluția costurilor globale în funcție de creșterea volumului producției

b. Comportamentul costurilor medii și costului marginal. Mărirea volumului producției dă naștere la modificarea tuturor costurilor medii, inclusiv a costului fix mediu. Costul fix mediu se micșorează, deoarece volumul global (constant) al costului fix se raportează la o cantitate crescândă a producției obținute. Curbele costului variabil mediu, costului total mediu și a costului marginal încep prin descreștere, trecând printr-un minim, după care cunosc, și ele, tendința de creștere. Curba costului marginal trece prin punctul minim al curbei costului mediu total și costului mediu variabil. Deci, $C_m = \text{minim CVM}$ și $C_m = \text{minim CTM}$

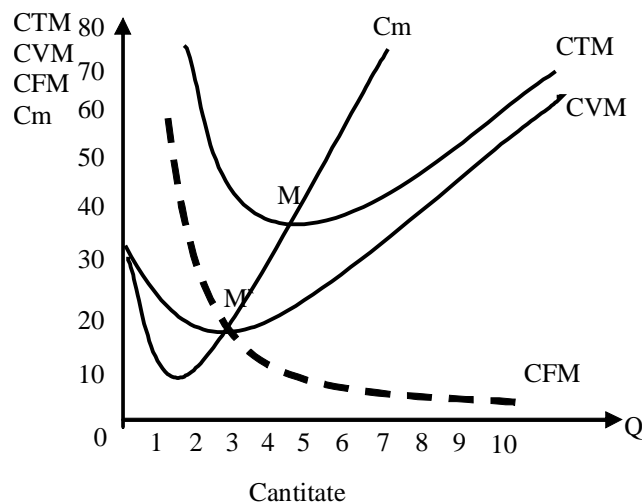

Fig. 3. Costurile medii și costul marginal

În general, curbele costurilor nu sunt identice, deoarece există condiții de cost diferențiate, atât de la o întreprindere la alta, cât și de la o perioadă la alta. Condițiile de cost diferențiate sunt reprezentate de înzestrarea cu factori a

întreprinderilor și de eficiență diferită în utilizarea lor. Relațiile economice internaționale pot, la rândul lor, să exercite anumite influențe asupra costurilor. Există părerea că mișcările libere de mână de lucru și de capitaluri între diferitele țări generează tendința de egalizare a costurilor.

1.3. Problema minimizării costurilor. Raportul cost-profit. Pragul de rentabilitate

Costul de producție pe unitatea de produs este o mărime variabilă. Dinamica costului pe unitatea de produs depinde, în principal, de: a) modificarea consumului de factori de producție pe unitatea de produs; b) evoluția prețului factorilor de producție utilizați, preț care se formează pe piață. La un nivel dat al consumului de factori de producție pe unitatea de efect util, scăderea prețului de achiziționare a factorilor duce la micșorarea costului, și invers. În cazul în care prețul factorilor rămâne constant, iar consumul acestora pe unitatea de produs se micșorează, are loc, de asemenea, micșorarea costului mediu. Mărimea costului pe unitatea de efect util este influențată și de volumul producției, de schimbarea caracteristicilor produsului, de calitatea acestuia etc.

Problema minimizării costurilor

În vederea maximizării profitului, producătorul trebuie să minimizeze costurile de producție și, deci, să obțină rezultate cât mai mari posibile de pe urma utilizării factorilor de producție. Cunoașterea științifică a acestui proces de minimizare a costului necesită luarea în considerare a mai multor elemente.

În primul rând, limitele resurselor de materii prime și energie, ale resurselor economice în general, îndeamnă la raționalitate în utilizarea lor.

În al doilea rând, minimizarea costului de producție are un rol determinant în maximizarea profitului. La un nivel dat al prețului de vânzare, diminuarea costului duce la creșterea profitului, după cum ridicarea nivelului prețului de vânzare, presupunând neschimbat costul de producție, atrage după sine sporirea profitului obținut.

Importanța reducerii costului pentru maximizarea profitului crește și mai mult dacă ținem seama de faptul că, în economia de piață, producătorii (cu excepția monopolurilor) n-au posibilitatea să acționeze după dorința lor nici asupra prețurilor factorilor de producție pe care-i cumpără și nici asupra prețurilor la care-și vând propriile mărfuri. De aceea, în condițiile concurenței, în vederea obținerii unui profit cât mai ridicat, producătorii acționează asupra costului, în sensul reducerii lui.

În al treilea rând, nivelul mai redus al consumului de factori și, pe această bază, posibilitatea ca încasările să fie mai mari decât costurile, constituie motivația transferului de resurse spre anumite ramuri, care determină mărirea ofertei; în acest fel, costul de producție influențează oferta de bunuri. De fapt, costurile care influențează oferta sunt costurile marginale, care călăuzesc reacțiile și deciziile producătorilor. În măsura în care acționează asupra ofertei, costul influențează prețul concurențial. Diminuarea costului pe unitatea de efect

util constituie baza obiectivă a micșorării prețurilor și tarifelor și, deci, a creșterii puterii concurențiale a firmei.

În al patrulea rând, importanța minimizării costurilor se reflectă și în cadrul schimburilor economice externe. Întrucât la baza prețurilor se află costurile, *un dezavantaj de cost riscă să se transforme într-un recul de competiție*. De aceea, reducerea costurilor pe unitatea de produs în interiorul fiecărei țări reprezintă calea de asigurare a competitivității produselor și de realizare a unor schimburi economice eficiente pe piața internațională.

Pragul de rentabilitate

Pragul de rentabilitate. În cadrul relației dintre costul de producție și profit este necesar să se cunoască și pragul de rentabilitate sau punctul mort al întreprinderii; el indică volumul de producție sau cifra de afaceri de la care, pornind, producătorul obține profit. În acest “punct”, încasările totale ale întreprinderii (I_t), obținute prin vânzarea produselor respective, sunt egale cu costul total global (CT), iar profitul (Pr) este nul. Astfel, pragul de rentabilitate poate fi exprimat prin relațiile: $I_t = CT \Rightarrow \text{Profit} = 0$

$$I_t = Q \cdot pv; Q \cdot CTM = CT \Rightarrow$$

$$Q \cdot pv = Q \cdot CTM \Rightarrow pv = \frac{Q \cdot CTM}{Q} = CTM \text{ iar profitul unitar (Pu) = 0}$$

în care: pv = prețul de vânzare unitar; Q_r = cantitatea de produse corespunzătoare pragului de rentabilitate; CTM = costul total mediu; Pu = profit unitar.

Pragul de rentabilitate nu se poate menține pe termen lung fără ca firma respectivă să nu fie constrânsă să iasă din afaceri. Pragul de rentabilitate sau punctul mort al întreprinderii este un concept pe termen scurt.

În funcție de modul în care evoluează costul variabil total (CV), se disting două modalități de determinare a nivelului pragului de rentabilitate: liniară și neliniară.

Metoda liniară are loc în ipoteza în care costul variabil total evoluează direct proporțional cu volumul producției. În acest caz, toate elementele producției exprimă relații liniare și se reprezintă grafic prin linii drepte.

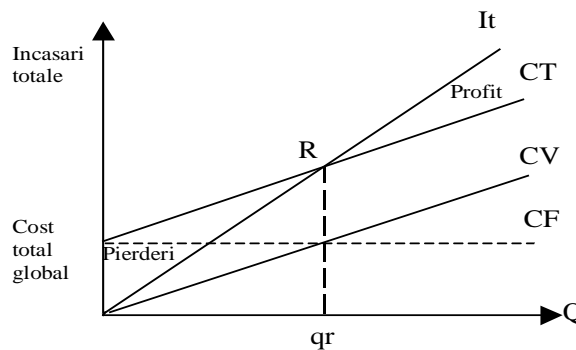

Fig. 4 Pragul de rentabilitate (metoda liniară)

Relația de calcul a pragului de rentabilitate pornește de la ecuația de definire a “punctului mort” și anume: $P_v q_r = CT$.

Ținând seama de faptul că

$$CT = CF + CV ,$$

iar $CV = CVM \cdot q_r$

și înlocuind în relația de mai sus, rezultă:

$$P_v q_r = CF + CVM q_r$$

$$P_v q_r - CVM \cdot q_r = CF \Rightarrow q_r = \frac{CF}{P_v - CVM}$$

$$(P_v - CVM) \cdot q_r = CF$$

Volumul de producție ce definește pragul de rentabilitate

Producția q_r reprezintă volumul critic al producției, corespunzător pragului de rentabilitate sau punctului critic (sau “mort”). Din grafic se observă că: - în intervalul în care costurile totale depășesc încasările totale, se înregistrează pierderi; intersecția celor două drepte – a încasărilor totale și cea a costurilor totale – marchează pragul de rentabilitate (când profitul este nul); de la punctul în care încasările depășesc cheltuielile, întreprinderea obține profit.

Metoda neliniară are loc în situația în care costul variabil total are o evoluție neproportională față de volumul producției, așa cum, de fapt, se întâmplă în realitate. Evoluția neproportională a costului variabil imprimă și costului total global o evoluție neliniară.

Pragul de rentabilitate inferior

Pragul de rentabilitate superior

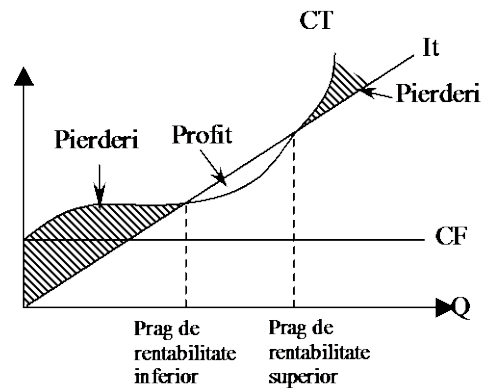

Fig. 5. Pragul de rentabilitate (metoda neliniară)

Presupunând, ca și în cazul anterior, că prețul de vânzare nu se schimbă, în grafic se observă următoarele: a) o zonă a pierderilor, în condițiile în care volumul de producție este redus, iar costurile totale sunt mai mari decât încasările totale; b) o zonă de profit, cuprinsă între pragul de rentabilitate inferior și pragul de rentabilitate superior, când încasările totale depășesc costurile totale globale; c) o nouă zonă de pierderi, la un volum de producție ridicat, la dreapta pragului de rentabilitate superior. În modelul neliniar, apar un prag de rentabilitate inferior și un prag de rentabilitate superior. Profitul maxim se obține la acel volum al producției la care venitul marginal este egal cu costul marginal.

1.4. Comportamentul întreprinzătorului și reducerea costului

Optimul producătorului

O componentă esențială a calculului economic o reprezintă optimul producătorului. Aceasta înseamnă că producătorul urmărește ca la un cost de producție total dat să maximizeze producția obținută. Se are în vedere ca resursele alocate să fie de așa natură gestionate, încât maximizarea producției să aibă loc prin mărirea randamentului, nu apelându-se la suplimentarea consumului de factori. De asemenea, este vorba de optim sau gestiune optimală, atunci când se urmărește ca un volum de producție dat să se realizeze cu costuri minime. Optimul producătorului este considerat, totodată, stare de echilibru, deoarece, în acest caz, producătorul nu mai este nevoit să caute altă soluție.

Echilibrul producătorului pe termen scurt. În ceea ce privește volumul producției, din multitudinea variantelor posibile, întreprinderea trebuie să aleagă acel nivel al producției care, în condițiile date, maximizează profitul. Este vorba de acea variantă de cantitate de producție care asigură o diferență maximă între încasările obținute și costurile de producție, deci un profit maxim. Evidențierea optimului producătorului necesită luarea în considerare și a conceptului de încasări sau venituri din vânzări. Încasările pot fi și ele totale, medii și marginale.

Conceptul de încasare; tipuri de încasări

Încasarea totală (It) reprezintă suma totală obținută în urma desfacerii producției respective; ea se determină ca produs între cantitățile totale vândute și prețul de vânzare unitar: $It = P_v \cdot Q$.

Încasarea medie (IM) înseamnă încasarea pe unitatea de bun vândut; ea nu este altceva decât prețul unitar (prețul mediu de vânzare):

$$IM = \frac{It}{Q} = \frac{P_v Q}{Q} = \overline{P_v}.$$

Încasarea marginală (Im) reprezintă variația încasării totale, antrenată de către o variație infinit de mică a cantității vândute; ea se poate exprima ca spor de încasare pe unitatea suplimentară de cantitate vândută (Q):

$$Im = \frac{\Delta It}{\Delta Q} = \frac{It_1 - It_0}{Q_1 - Q_0}; \text{ pt. } \Delta Q \rightarrow 0 \Rightarrow Im = f'(It).$$

Între încasarea medie și încasarea marginală există aceeași relație generală ca între variabilele medii și cele marginale: sporirea încasării medii decurge din creșterea încasării marginale; când încasarea medie se micșorează, aceasta înseamnă că încasarea marginală este în scădere; când încasarea medie este constantă, ea reflectă menținerea la același nivel a încasării marginale. Sporirea producției atrage după sine atât creșterea costului global total, cât și a încasărilor totale.

Relația dintre cost marginal și încasare marginală

Orientarea producătorului spre creșterea volumului producției sau, dimpotrivă, spre reducerea acestuia, ia în considerare evoluția costului marginal și a încasării marginale. Astfel, când mărirea încasării marginale este însoțită de scăderea costului marginal sau de creșterea mai lentă a acestuia față de cea a încasărilor, atunci profitul se ameliorează și, ca urmare, producția trebuie să sporească. În cazul în care, însă, costul marginal este în creștere sau creșterea este superioară încasării marginale, înseamnă că o unitate suplimentară de producție mărește costul global mai mult decât încasarea totală, micșorând profitul și impunând reducerea volumului producției.

Condiția de maximizare a profitului

Profitul obținut este maxim atunci când încasarea marginală este egală cu costul marginal. În acest caz, se obține o diferență maximă între totalul încasărilor și costurile globale totale. Ca urmare, întreprinzătorul va fi interesat să-și dimensioneze volumul producției numai la acel nivel la care costul marginal este egal cu încasarea (venitul) marginală (marginal).

Construirea curbei ofertei producătorului

Curba ofertei întreprinderii este reprezentată prin porțiunea din curba costului marginal situată deasupra curbei costului total mediu

Cantitatea oferită de producător depinde deci de condițiile sale de producție (rezumate de curbele C_m și CTM) și de prețul de vânzare $p = \bar{p}$. Volumul producției care permite producătorului să-și maximizeze profitul va fi diferit pentru diverse niveluri de preț \bar{p}_1, \bar{p}_2 , etc. Din moment ce curba C_m este crescătoare și nivelul "optimal" al producției este obținut prin intersectarea dreptei prețului (Im) și a curbei C_m , reacția întreprinderii la o variație a prețurilor este determinată de evoluția curbei costului marginal (C_m). De fapt, doar o porțiune a curbei trebuie reținută: într-adevăr, din moment ce curba C_m taie curba C.T.M. în punctul de minimum al acesteia din urmă, orice nivel de preț inferior acestui punct (p_0) i-ar genera pierderi producătorului (fig. 6).

Atunci când prețul de vânzare este determinat în mod exogen, *curba ofertei întreprinderii este reprezentată prin porțiunea din curba costului marginal situată deasupra curbei costului total mediu*, respectiv porțiunea p_0mM_5 .

Curba ofertei producătorului

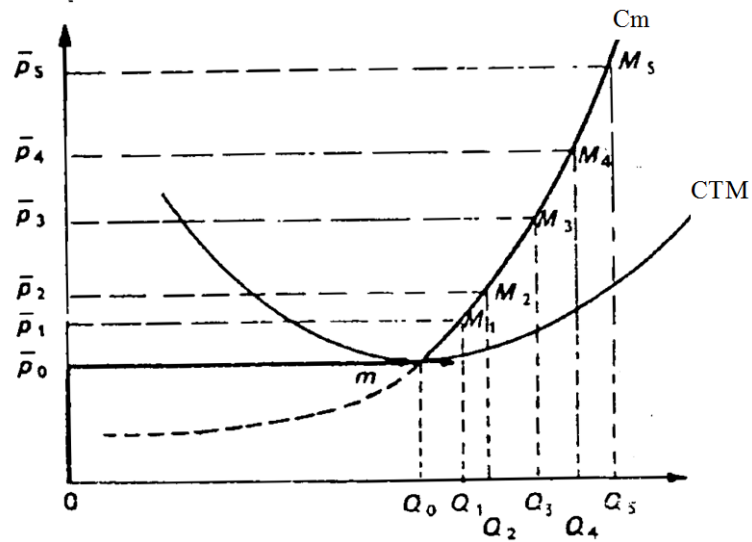

Fig.6. Curba ofertei producătorului

Relația cost-productivitate. La un preț dat al factorilor de producție, costul de producție mediu (CM) și costul de producție marginal (Cm) se află în raport invers față de productivitate. Astfel, costul de producție mediu se micșorează atunci când productivitatea medie (PM) crește, și invers.

Curbele de cost marginal și de cost mediu se intersectează în punctul în care costul mediu are nivelul cel mai scăzut, după cum, curbele productivității marginale și productivității medii se intersectează în punctul în care productivitatea medie are nivelul cel mai ridicat. Grafic, relația cost-productivitate se prezintă astfel (fig. 7.):

Relația cost-productivitate

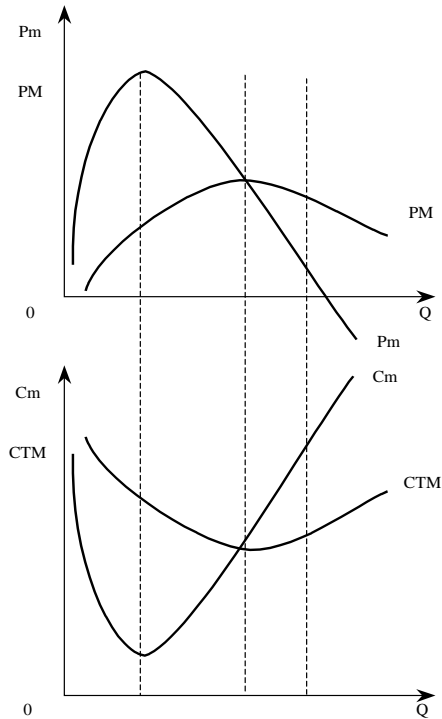

Fig. 7. Relația dintre cost și productivitate

Relația: cost de producție mediu – randament. Pe termen lung, la un nivel dat al prețurilor factorilor, relația cost – randament se prezintă astfel: randamentului crescător îi corespunde un cost mediu descrescător; randamentului constant îi corespunde un cost mediu constant; randamentului descrescător îi corespunde un cost mediu crescător.

Curba de cost mediu pe termen lung (CMTL), denumită și “curbă înfășurătoare”, este tangentă la fiecare curbă a CM pe perioadă scurtă. Curba înfășurătoare arată diferitele evoluții ale costului mediu, când întreprinderea alege, de fiecare dată, scara de producție cea mai eficientă. Grafic, CMTL se prezintă astfel (fig. 8.):

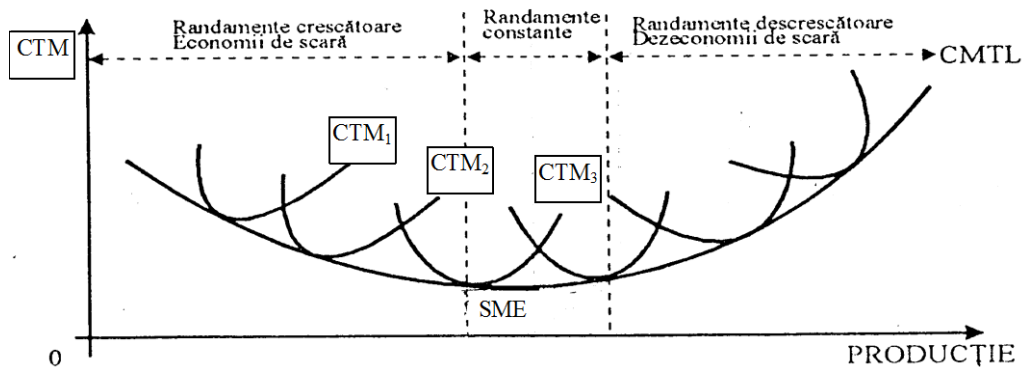

Fig. 8. Curba de cost mediu pe termen lung

Analiza graficului permite desprinderea următoarelor concluzii:

a) În faza randamentelor crescătoare, costul mediu descrește pe termen lung, ceea ce înseamnă că productivitatea medie a crescut și, deci, cantitatea produsă sporește mai repede decât cantitatea factorilor utilizați; întreprinderea realizează economii de scară.

b) În faza randamentelor constante, costul mediu este constant pe termen lung, ceea ce înseamnă că productivitatea medie este constantă și, deci, cantitatea produsă sporește în același ritm cu cantitatea de factori utilizați; întreprinderea nu realizează nici o economie de scară; punctul SME corespunde scării minim eficiente. Scară minim eficientă reprezintă acea dimensiune de producție începând de la care întreprinderea atinge costul mediu minim pe termen lung.

c) În faza randamentelor descrescătoare, costul mediu crește pe termen lung, ceea ce înseamnă că productivitatea medie se micșorează și, deci, cantitatea produsă se mărește mai încet decât cantitatea de factori utilizați; în acest caz, întreprinderea înregistrează dezechonomii de scară. Dezechonomiile de scară se explică prin aceea că, la un moment dat, factorii care determină economiile de scară se epuizează, având loc, creșteri ale costurilor fixe de gestiune (administrare mai grea, comunicații interne mai complexe, încetineală a deciziilor etc) ceea ce determină o curbă a costului mediu pe termen lung crescătoare.

În activitatea concretă de reducere a costului, producătorii iau în considerare acel proces de producție care este eficient nu numai din punct de vedere tehnic, ci și economic. Ei compară prețurile factorilor și aleg acei factori care – asigurând aceleași efecte calitative și cantitative – combinați și substituiți, asigură costuri globale mai mici și, deci, profituri mai mari.

Micșorarea costurilor necesită ridicarea nivelului de calificare a lucrătorilor, perfecționarea echipamentului tehnic, a tehnologiilor de fabricație, a activității de administrare, de gestiune și conducere etc. În epoca contemporană, perfecționările factorilor de producție au loc în condițiile în care introducerea în producție a rezultatelor creației științifico-tehnice presupune costuri suplimentare. În general însă, pe măsura progresului științei și tehnicii se creează posibilitatea micșorării costurilor pe unitatea de rezultat; pe termen mediu și lung, asemenea costuri sunt nu numai recuperate prin efecte mari și de calitate, dar și potențatoare de profituri și alte avantaje individuale și sociale.